

"איזון של עקביות ושינויים"

לקחה של שנה מעוברת

משיחת ו' תשרי תשד"מ

ישנה הדגשה מיוחדת בשנה זו: זוהי שנה מעוברת.

מהי משמעותה של שנה מעוברת?

מכיוון שישנו הבדל בין מהלך החמה ומהלך הלבנה, ועונות השנה - "חודש האביב ו"זמן" האסיף" - תלויות במהלך החמה, ואילו החודשים הם חודשי הלבנה, שכן "ישראל מונים ללבנה", ולכן גם הזמנים הקבועים בחודשים אלו נקבעים על-פי מהלך הלבנה -

לכן, כשההבדל בין מהלך החמה לבין מהלך הלבנה מצטרף לכדי חודש בערך, מעברים את השנה, כלומר שמוסיפים חודש-לבנה נוסף, כך שהשנה היא בת שלושה-עשר חודשים, ובכך מותאמים זה לזה מהלך החמה ומהלך הלבנה. כתוצאה מכך חל חג הפסח ב"חודש האביב", וחג הסוכות - ב"זמן האסיף".

מהו ההבדל בין החמה ללבנה? ישנם שני אופנים "להאיר על הארץ": החמה מאירה ללא כל שינויים - כשם שהיא מאירה ביום הראשון בשבוע וביום הראשון בחודש, כך בדיוק מאירה היא ביום השביעי בשבוע וביום החמישה-עשר בחודש.

ואילו באור הלבנה המצב הוא בדיוק להפך: אין שני ימים בחודש שבהם אור הלבנה זהה. כל יום שונה מהיום שלפניו ומהיום שלאחריו.

נאמר "את העולם נתן בליבם", כלומר שהאדם משקף את העולם כולו.

גם בחיי האדם ישנם שני עניינים אלו: בתחומים מסויימים על האדם להיות עקבי, ללא שינויים; עקביות זו מעניקה לו חיות גם בתחומים המשתנים, כשם שאור החמה מאיר את הלבנה. וישנם תחומים שצריכים לחול בהם שינויים, שכן אדם צריך לחדש.

אנו רואים שינויים גם בשכל, אפילו בשכל התורה: כיצד מחדשים סברה שכלית, כאשר ישנה כבר סברה אחרת? על-ידי שמקשים קושיה על הסברה הראשונה, כך שהיא מתבטלת. או-אז ניתן לחדש סברה שכלית אחרת, נעלית יותר. כששתי הסברות הן באותה רמה של שכל, ניתן לבנות אותן שלב על-גבי שלב; אבל כשרוצים לחדש סברה שכלית חדשה, ברמה גבוהה יותר - הדרך היחידה לכך היא על-ידי קושיה על הסברה הקודמת. הגמרא משתמשת לשם-כך בלשון "אלא אמר רב..." "אלא" פירושו שהסברה החדשה סותרת את הסברה הקודמת.

מצד שני, היכולת לחדש סברה שכלית - ורק מי שמחדש סברה הוא חכם ראוי לשמו, "קנה חכמה" - היא רק כשהאדם מבסס את הסברה על כללים מוצקים. כאשר הכללים הם מוצקים ואינם ניתנים לשינויים, כמו השמש - כללים הנקראים בספרי הרמב"ם ובספרי חקירה נוספים בשם "מושכל ראשון" - או-אז ניתן לבסס עליהם רעיון חדש, על-ידי קושיות וסתירות פנימיות בסברה מסויימת - סתירות פנימיות באותה סברה עצמה, או סתירות ממקום אחר. לכך מתייחס הביטוי "עוקר הרים וטוחנם זה בזה בסברא", כלומר שהאדם "טוחן" ומבטל את ה"הר", את הסברא הראשונה, ולאחר-מכן הוא אוסף את החול, ובונה ממנו "הר" חדש.

פרשת תצוה

במה דברים אמורים? כשהסברה החדשה אכן מבוססת על היסודות שהם "מושכל ראשון". הדבר נכון בפרט בחכמה האמיתית, חכמת התורה: ישנם עניינים שבהם הדין הוא "לא תהיה מוחלפת", ובין עניינים אלו עצמם ישנם גם כללים כיצד לחדש ולהוסיף בתורה.

כאמור, רעיון זה בולט בגלוי בשנה זו, שנה מעוברת: על-אף שהלבנה והשמש מייצגות שתי תכונות שונות ומנוגדות, עקביות ושינויים, ובדומה לכך יכול אדם להיות מוכשר באחד משני תחומים אלו, ולנטות לעסוק בתחום שהוא קרוב אליו יותר.

התשובה היא: לא! מכיוון ש"אני נבראתי לשמש את קוני", ו"את העולם נתן בליבם" - מחובתך לעמול מתוך להט בשני הכיוונים: הן בעניינים שבבחינת "לא תהיה מוחלפת", והן בנושאים שבהם יש מקום לחדש ולהוסיף.

אדם עלול לטעון, שאופיו נוטה לחדש חידושים, או שהוא בעל זיכרון מצויין ובלתי-רגיל, ורצונו לנצל זאת ולהיות אדם "שאינו מאבד טיפה", ולא לעסוק בחידושים; על כך יש לענות לו: זהו אכן הטבע שלך, אבל אתה נבראת כדי "לשמש את קונך", ולכן מחובתך לפנול בשני הכיוונים בלהט ובהתלהבות, עד כדי מסירות-נפש!

הוא עלול לטעון: זהו דבר והיפוכו! התשובה על כך היא: ומה בכך? הרי יהודי אתה, ויהודי אכן נתבע לבצע דבר והיפוכו!

בשני התחומים על האדם לפעול כדי "לשמש את קונו", ולכן מובן שהדבר נעשה מתוך מסירות-נפש, שהרי המדובר הוא על "קונו", ולו ניתנה הזכות, הכוח והבקשה, "לשמש את קונו".

